

Стовбирь Г.В.

здобувачка вищої освіти

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

МАРК ЛІВІН «РІКИ ТА ДОРОГИ»: ПРОБЛЕМИ ДОРΟΣЛОГО СВІТУ ЧЕРЕЗ ДИТЯЧЕ СПРИЙНЯТТЯ

***Анотація.** У статті акцентується увага на проблемах дорослішання підлітка, який має синдром Аспергера. Дослідження має на меті виявити особливості соціалізації молодого покоління з особливими потребами в соціумі. Актуальним є розуміння таких підлітків, їх сприйняття реальної дійсності.*

***Ключові слова:** інклюзія літератури, художній простір, література, сприйняття.*

Марк Лівін (справжнє ім'я Валерій Катерушин) – сучасний український письменник, музикант, блогер та журналіст. Свою популярність він здобув завдяки Інтернету як автор коротких верлібрів та есе, які набули великої популярності серед молоді. Постійний учасник та спікер багатьох міжнародних літературних фестивалів в Україні та за її межами. Марка Лівіна вважають абсолютно новим світлом сучасного українського літературного процесу.

Книга цього молодого талановитого автора «Ріки та дороги» потрапила до міжнародного каталогу ІВВУ як одна з найкращих книжок про дітей з інвалідністю. Окремий напрямок, у якому працює організація, – дослідження у сфері літератури для дітей та юнацтва з інвалідністю. Для формування каталогу ІВВУ визначає найвидатніші приклади такої літератури з усього світу [3].

Нині творчість Марка Лівіна не є дослідженою. Ми можемо ознайомитись лише з відгуками читачів на твір та після прочитання художнього твору подати власну рецепцію творчості митця слова. Слід назвати таких дослідників творчості Марка Лівіна: Дусь О., Когут В., Онуляк Н., Процько Ю., Пелюшенко О., Сухоніс Н. та ін.

Творчість Марка Лівіна в Україні є невідомою, однак його визнання на сьогодні варте уваги: «Ми знаходимося поруч з авторами зі США, Великої

Британії, Ірландії, Швеції, Канади та інших. Я зараз дуже щиро радію, тому що це відзнака на найвищому рівні! Астрід Ліндгрєн, друзі, Астрід Ліндгрєн!», – прокоментував Марк Лівін [6]. Не менш важливим для читачів можуть бути відгуки читачів, які обумовлюють розуміння теми інклюзії в літературі: «Книжка про усвідомлений біль і неусвідомлені страхи, про раз і назавжди визначені правила і про час, коли їх варто порушити» [1]. В Інтернет просторі можна знайти публікації на книгу «Ріки та дороги» щодо визнання твору та його змісту: «Книга «Ріки та дороги» [5] розповідає про чотирнадцятилітнього Матвія, хлопчика зі синдромом Аспергера, який втікає до лісу, аби знайти себе та зібрати свій світ, який в один момент розбився на друзки» [7].

Сучасна дослідниця Шарова Т. наголошує на тому, що «література, яка показує дітей з вадами, змушує замислитись над сенсом буття, прийняти таких людей як особистість, яка має власні особливості та переваги» [9, с. 88]. Сучасні дослідники акцентують увагу на тому, що «Діти-інваліди, люди з обмеженими можливостями – це тематика для сучасної молоді, яка шукає себе в суспільстві, прагне знайти кращий шлях у житті» [8, с. 113].

Ця книга в більшій мірі про самостійність, яку читачі переживають на її сторінках. Вона пробуджує ті почуття, які ми часто стримуємо у собі, вона торкається самого серця та душі. В анотації сказано «Поговоріть зі своєю собакою». Але хочемо додати, що не тільки з собакою потрібно говорити, а ще з дружиною, чоловіком та дітьми, тоді проблем у цьому світі буде значно менше.

Світ у творі Марка не можна назвати одновимірним і простим. Він талановито говорить на важливі теми, які в нашому суспільстві порушуються, нажаль, дуже рідко. Автор відкриває свою душу, розповідаючи власні таємниці. Він, подібно психологу, вчить переживати особисті драми та не боятися віри в диво. Диво – це саме те, чого не вистачає у сучасному світі. І хто ж як не дитина надихне дорослого на мрію, та доведе, що вона має здатність збуватись, якою б недосяжною вона не була.

Нам здається, що це завжди хороший варіант розповідати про складні речі простими словами. Про дорослий світ через дитяче сприйняття. І ти начебто сприймаєш Матвія, як підлітка, не зовсім здорового, а значить надмірно наївного, який ще не розбирається в житті. Але виявляється, що він зрозумів його (життя) ще краще, ніж ми всі. Віддалено зіставили цю книгу з «маленьким принцом», тому що тут теж хлопчик, який дружить з мудрим тваринам. Але, звичайно, не варто порівнювати, адже призначення книг може бути абсолютно різним.

Після прочитання твору автор надихає читача створити свій «щасливий список» – речі (маленькі чи великі), які поліпшують настрої кожного. Дещо особливі та недоторканні, але «свої», натхненні. І звісно, оновлення цього списку є також важливою частиною, аби почуватись більш щасливим та впевненішим. Ця книга про любов, про біль, страхи, про правила, які інколи потрібно порушувати та про важливе вміння прийняти інакшість людей.

Матвію 14 років та у нього синдром Аспергера. Не дивлячись на хворобу, хлопчик обожноє кататися на велосипеді, рахує все підряд і знає скільки в нього якого посуду, інколи любить побути на самоті, намагається бути зосередженим та дуже уважним, ненавидить, коли його обманюють. В анотації до книги вказано так: «Чотирнадцятилітній Матвій, хлопчик із синдромом Аспергера, втікає до лісу, щоб знайти себе» [4]. В інших джерелах вказано: «Книга «Рікі та дороги» про 14-річного хлопчика Матвія із синдромом Аспергера..., який втікає до лісу, щоб знайти себе [3].

Книга про різні рішення та точки зору, про важкі рішення, про життя всередині однієї сім'ї зі своєю біллю та радістю. Вона дуже важлива та потрібна для дорослішання підлітків. Хлопчик дуже хоче знайти собі друзів, але його найкращим другом є його уява і пес Рікі, який розуміє Матвія найліпше за всіх інших. Та чи справжній пес, чи лише фантазія – це зовсім інше питання. На сторінках твору письменник піднімає важкі питання хворих людей, яких вилікувати практично неможливо. «Ситуація у родині Матвія складна настільки, що і людина без аутистичного розладу відчула б себе розгубленою і навіть зрадженою близькими» [10]. Поряд із тим, автор акцентує увагу на тому, що не можна забувати про таких людей, бо вони мають право на життя, на спілкування та перебування в соціумі.

Зовсім мало нам відомо про аутизм, проблеми, які виникають у дітей, народжених не такими, як усі, та про проблеми сімей, у яких народжуються такі діти. Саме така художня література допомагає нам дізнатися більше про подібні проблеми та зануритися в них глибше. Бо якщо про проблеми не озвучують, це не значить, що їх не існує, іноді просто значно легше промовчати, аніж допомогти. Люди з синдромом Аспергера легко можуть стати великими вченими і талановитими артистами та геніями. Недаремно, у відгуках на книгу написано: «Книгу варто прочитати тим, хто має серед знайомих людей з синдромом Аспергера, хто хоче дізнатися про тему та побороти свої страхи» [2].

Над книгою дуже легко можна зронити сльозу і цього не треба боятися. Певної хронології в книзі немає, але під час прочитання стають зрозумілими причини, що привели хлопчика у ліс на 4 дні, які були дуже

важливими для нього. Розуміння дорослого життя очима підлітка стає для читачів питанням підростаючого покоління. Тут важливо розуміти, що дітям у такому віці та з такими хворобами треба приділяти максимум уваги та повністю відчувати їх.

Література

1. Відгук на книгу Марка Лівіна «Ріки та дороги». URL: <http://vivat-publishing.com/knygy/riki-ta-dorogi/>.
2. Книга тижня: «Ріки та дороги» Марк Лівін. URL: <https://www.cosmo.com.ua/kniga-tizhnya-rk-ta-dorogi-mark-lvn/>.
3. Книга українця Марка Лівіна потрапила до переліку найкращих у світі для дітей з інвалідністю. URL: https://zaxid.net/kniga_ukrayintsya_marka_livina_potrapila_do_pereliku_naykrashhih_u_sviti_dlya_ditey_z_invalidnistyu_n14802.
4. Марк Лівін. «Ріки та дороги» URL: <https://www.goodreads.com/book/show/36222927>.
5. Марк Лівін. Ріки та дороги. URL: <https://www.rulit.me/books/riki-ta-dorogi-read-548588-1.html>.
6. Українська книга – в списку найкращих у світі для дітей з інвалідністю. URL: <https://konkurent.in.ua/publication/40056/ukrainska-kniga-v-spisku-naykraschih-u-sviti-dlya-ditey-z-invalidnistu/>.
7. Українська книга «Ріки та дороги» потрапила до списку кращих у світі для дітей з інклюзивністю. URL: https://zik.ua/news/2019/04/24/ukrainska_knyga_riki_ta_dorogy_potrapyla_do_spysku_krashchih_u_sviti_dlya_1559683.
8. Шаров С.В., Шарова Т.М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. *Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса)*. 2019. С. 112–115.
9. Шарова Т.М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. *Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей (5 червня 2019 р., м. Дніпро)*. 2019. С. 84–89.
10. WoMo-книга: Ріки та дороги. Важлива книга для того, щоб зрозуміти синдром Аспергера. URL: <https://womo.ua/womo-kniga-riki-ta-dorogi/>.